

Sammanfattning av dialogmöten

Dokumentation av synpunkter och inspel inför revidering av riktlinjer för måltider i skola och förskola

Dialogkonferenser för att få inspel från användarna

Livsmedelsverkets Nationella riktlinjer för måltider i skolan lyfter fram hur skolmåltiden kan göra skillnad för lärandet, hälsan och miljön – om den används på ett medvetet sätt i både skolkök och undervisning. Riktlinjerna är avsedda som ett stöd i arbetet med bra skolmåltider. De vänder sig både till de som planerar, lagar och serverar skolmåltider, och till skolledning och pedagogisk personal. Undersökningar har visat att riktlinjerna är välkända och att de används, framför allt av personal inom måltidsverksamheten.

Under 2023 påbörjades arbetet på Livsmedelsverket med att uppdatera Nationella riktlinjer för måltider i skolan (2018) och Nationella riktlinjer för måltider i förskolan (2016). För att säkerställa att riktlinjerna även fortsättningsvis är relevanta och kan fungera som ett stöd för både måltidsverksamheten och skolan har Livsmedelsverket genomfört tre dialogmöten under maj 2024 i Göteborg, Stockholm och Umeå för att få inspel från målgrupperna om hur riktlinjerna kan förbättras.

Inbjudan till att anmäla intresse för att delta i dialogmötena skickades ut till samtliga kommuner och riktades till måltidschefer (eller motsvarande) och rektorer. Dessutom publicerades inbjudan på Livsmedelsverkets blogg för offentliga måltider, med cirka 1500 prenumeranter. Utifrån inkomna intresseanmälningar gjordes ett urval av deltagare utifrån organisation, geografisk spridning, storlek på kommun och befattning. De flesta deltagarna kom från kommuner, men det fanns även några myndighetsrepresentanter samt ett par från privat måltidsverksamhet representerade. Sammantaget träffade vi omkring 75 personer vid de tre dialogmötena.

Syftet med dialogmötena var:

- Att skapa gemensamma bilder av hur nationella riktlinjerna bidrar till goda måltider i skola och förskola
- Att se både måltidsverksamhetens och skolans perspektiv
- Att få idéer om paketering och annat stöd för implementering
- Att låta deltagarna inspirera och inspireras
- Att stimulera till handling på hemmaplan

Aktiva deltagare gav många inspel

Programmet byggde på ett aktivt deltagande och utifrån faciliterade diskussioner och gruppdiskussioner arbetade deltagarna fram ett material som visade hur de uppfattar att nuläget är, vilka utmaningar de har och hur de skulle önska att riktlinjerna var utformade för att få ett ännu bättre stöd när de hanterar sina utmaningar och för att nå en gemensam framtidsvision.

Livsmedelsverket hade satt samman grupper om 4–6 personer för att få största möjliga utväxling av diskussionerna. Genom att möjliggöra dialog mellan olika aktörer skapade vi även förutsättningar för erfarenhetsutbyte sinsemellan, vilket var mycket uppskattat av deltagarna. Genom att skapa utrymme för samtal mellan deltagarna kunde vi även skapa möjlighet till större förståelse för olika perspektiv. Flera representanter för Livsmedelsverket deltog också och lyssnade in samtalen. Dialogmötena leddes av en extern mötesledare.

Deltagarnas inspel till riktlinjerna

Resultaten från dialogmötena är ett av flera viktiga underlag för arbetet med att revidera riktlinjerna. Nedan presenteras de kortfattat inkomna synpunkterna från de tre dialogerna sammanslaget. För Livsmedelsverket var det tydligt att utmaningarna och önskemålen i stort sett är gemensamma för kommunerna, oavsett storlek på kommun och var i landet kommunen ligger.

Innehåll och formuleringar

Önskemål om skarpare formuleringar i riktlinjerna var återkommande. Deltagarna ville också ha mindre pratig text och mer konkreta exempel. Man ville även ha goda exempel, exempel på effekter av åtgärder och att forskningsresultat ska lyftas i riktlinjerna. Önskemål fanns också om gemensamma mål kring skolmåltiderna och konkreta framgångsfaktorer kopplade till måltidsmodellen.

Flera har även efterfrågat en handlingsplan kopplat till riktlinjerna, som kan vara gemensam för både måltidsverksamheten och skolverksamheten. Förtydligande att båda verksamheterna måste ta ansvar för skolmåltiderna.

Riktlinjerna skulle väga ”tyngre” om även Skolverket står med som avsändare.

Flera deltagare har fört fram att riktlinjerna ska utgå från elevernas perspektiv.

Näringsinnehåll

Flera deltagare önskade en tydlighet för livsmedelsval och frekvens, framför allt kopplat till kött och chark. Man ville även ha tydligare formuleringar om fördelarna med grönare mat i riktlinjerna samt förtydligande om nötråd.

Måltidsmiljön

Det finns en efterfrågan på riktlinjer kopplat till måltidsmiljön och ett förtydligande om vad som är en acceptabel måltidsmiljö. Även tips och råd önskas om hur man bygger/bygger om skolrestauranger för att främja måltidsmiljön.

Anpassad måltid

Förtydliganden önskas om skyldigheter och rättigheter kopplade till behov och önskemål. Tydligare ramar för anpassade måltider. Inkludera beskrivning av systematiskt/strukturerat tvärprofessionellt arbete med anpassade måltider. Även önskemål om utökade beskrivningar om NPF-anpassningar.

Måltidernas koppling till hälsa

Önskemål om förtydligande om friskfaktorer i måltidsmiljön, till exempel ljudnivå och möjlighet att koppla av och socialisera med kompisar. Måltidsmiljön som social arena, vilket även inkluderar vuxna. Förtydliga vad skollunchen har för koppling till folkhälsan.

Måltidsorganisationens och pedagogernas roll

Om värskapet kopplat till skolmåltider. Förtydliga vad som är måltidsorganisationens roll och ansvar, och vad som är pedagogernas roll och ansvar. Begreppet ”schemalagd lunch” är svårtolkat. Förtydligande om vad är en pedagogisk måltid är.

Utformning

Det finns önskemål om kortversioner av riktlinjerna till olika målgrupper, såsom vårdnadshavare, skolledare, pedagoger, måltidspersonal, politiker och elever. Det finns även önskemål om en fördjupning av riktlinjerna som kan fungera som ett uppslagsverk. Deltagarna har även framfört önskemål om kompletterande material, såsom utbildningsmaterial med lärarhandledning, åldersanpassade filmer, barnbroschyr, föräldrautbildning, diskussionsmaterial till olika grupper utifrån måltidsmodellen samt pedagogiskt stöd med koppling till mat och hälsa för att underlätta integrering i andra ämnen som matematik, historia, geografi, biologi med mera. Man vill också gärna att riktlinjerna innehåller implementeringsstöd.

Spridning

För att underlätta att fler tar till sig innehållet i riktlinjerna föreslås ett material som är pedagogiskt och som väcker inspiration och engagemang. Även förtydliga syftet med måltiden genom att använda grafik. Korta filmer med Livsmedelsverket som avsändare kan fungera som ett komplement till text och är lätt för andra att sprida om de publiceras på exempelvis sociala medier.

Övrigt som vi fångat in som inte ryms inom revideringen av riktlinjerna

Måltidspedagogik ska ingå i utbildning för pedagoger (skola och förskola), rektorer och måltidspersonal.

Måltidsverksamheten och skolverksamheten borde få ett gemensamt uppdrag om måltiden.

Önskemål om tydligare regelstyrning. Utökad lagkrav i skollagen om skolmåltiderna och lagstadga om mer utbildningstid i skolan för att införa schemalagda luncher. Elevhälsoarbetet ska in i det systematiska kvalitetsarbetet. Skolinspektionen behöver följa upp.

Skolinspektionen behöver också bli involverad i hur man jobbar med måltidspedagogik.

Skolverket behöver ta en tydligare roll för skolmåltiderna. Ökad samverkan mellan Skolverket och Livsmedelsverket.

Utökad samarbete mellan Livsmedelsverket och Skolmat Sverige.

Medel (lokalförsörjningspott) som kan sökas för miljöförbättringar.

Tydliggöra kopplingen mellan skolmat och elevresultat. Evidens för skolmatens betydelse.

Kampanj till allmänheten om skolmaten.

Deltagare dialog Göteborg 16 maj

Rektor	Bollebygd
Miljösamordnare	Helsingborg
Enhetschefer, koststrateg, leg. Dietist, Kvalitetskoordinator, kostekonom	Malmö Stad
Verksamhetsutvecklare måltider	Mölnåls stad
Kostchef	Torsby
Kost- och Måltidsutvecklare	Nässjö
Biträdande rektor	Borlänge
Dietist	Ale
Enhetschef/Måltidschef	Ängelholm
Kostekonom	Kristianstad
Måltidschef	Grästorps
Rektor, Kvalitetsutvecklare kost	Jönköping
Verksamhetschef	Strömstad
Enhetschef	Göteborg
Måltidschef	Skövde
Rektor, verksamhetschef	Trelleborg
Verksamhetschef kost	Karlskoga och Degerfors
Servicechef	Partille

Koststrateg	Karlstad
Verksamhetsledare	Skolmatsakademin/VGR
Enhetschef måltid	Borås
	Torsta, Måltidschefsnätverket
Måltidsinspiratör	Jämtland/Härjedalen

Deltagare Stockholm 21 maj

Leg. dietist	Falun
Måltidsutvecklare	Skövde
Koststrateg	Haninge
Rektor, Enhetschef måltid och lokalvård	Lidköping
Måltidschef	Vaxholm
Kostchef, bitr. kostchef	Ekerö kommun
Kökschef/måltidsutvecklare	Järfälla
Chef måltidsservice	Sigtuna
Kostchef	Utbildningskoncern
Måltidschef	Vetlanda
Måltidsutvecklare/dietist	Katrineholm
Måltidschef	Kumla
Rektor, Kostchef, verksamhetsutvecklare	Örebro
Enhetschef Måltider	Avesta
Kostchef, bitr. kostchef/kostekonom	Stockholm stad
Måltidschef	Eskilstuna
Enhetschef Kost- och lokalservice	Borlänge
Kostchef	Köping
Projektledare, samordnare	Jordbruksverket/MATtanken

Deltagare dialog Umeå 22 maj

Verksamhetsstrateg,	Skellefteå
Måltidsutvecklare	Övertorneå
Kostchef	Söderhamn
Koststrateg	
Områdeschef, MLA och skolsköterska, Måltidsplanerare	Umeå
Kostchef	Ånge
Kostchef, Kostvetarstudent	Vännäs kommun
Avdelningschef	Sundsvall
Dietist	Örnsköldsvik
Kostchef	Robertsfors
Projektsamordnare Miljöutveckling	Umeå
Sektionschef skola, förskola Meny	Sundsvall
Sektionschef, enhetschef måltids	Luleå